

Socialdepartementet
S2018/00641/FS

Remissyttrande avseende betänkandet *Framtidens biobanker (SOU 2018:4)*

Tingsrätten har ombetts att yttra sig över rubricerat betänkande och har granskat det utifrån de allmänna domstolarnas verksamhetsområde. Med nämnda utgångspunkter vill tingsrätten framföra följande synpunkter.

Straffansvar vid underlåtenhet att lämna information

Om ett prov från ett barn som inte själv har kunnat ta ställning till frågan finns bevarat i en biobank utan vårdnadshavarens samtycke när provgivaren fyller 18 år, ska huvudmannen för biobanken ansvara för att provgivaren ges viss information (4 kap. 3 § första stycket i utredningens författningsförslag på s. 61 i betänkandet). En huvudman som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att lämna sådan information ska dömas till böter (8 kap. 1 § första stycket 4 i samma förslag på s. 67). Detsamma gäller om huvudmannen för biobanken får kännedom om att provgivaren – före 18 års ålder – har uppnått en sådan ålder och mognad att hon eller han själv kan ta ställning till frågan, och huvudmannen då inte lämnar samma information (4 kap. 3 § andra stycket och 8 kap. 1 § första stycket 4 i samma förslag på s. 61 respektive s. 67). Huvudmannen för en biobank ska således kunna bli straffrättsligt ansvarig, och dömas till böter, om han eller hon har underlåtit att lämna information till en underårig person som har ”uppnått en sådan ålder och mognad att hon eller han själv kan ta ställning till frågan”.

Tingsrätten anser inte att gränsen för det straffbara området bör bestämmas av orden ”uppnått en sådan ålder och mognad att hon eller han själv kan ta ställning till frågan”. En sådan ordning kan nämligen inte vara förenlig med den straffrättsliga legalitetsprincipen, och de krav i fråga om tydlighet och förutsebarhet som följer av den. Tingsrätten avstyrker därför förslaget i aktuell del. Hänvisningen i 8 kap. 1 § första stycket 4 i författningsförslaget bör således ändras från ”3 §” till ”3 § första stycket”.

Straffansvar vid tillgängliggörande av ett prov ur en biobank

I utredningens författningsförslag på s. 67 anges det att den som uppsåtligt eller av oaksamhet ”tillgängliggör ett prov ur en biobank i strid med 5 kap. 1 eller 5 §, 6 § första stycket, 9 § eller 11 § andra stycket” döms till böter (8 kap. 1 § första stycket 6). I 5 kap. 1 § samma förslag anges det att ”[e]tt prov ur en biobank får, under de förutsättningar som anges i detta kapitel, tillgängliggöras för någon utanför biobanken genom att lämnas ut eller skickas för en viss åtgärd eller genom att den provsamling provet ingår i överläts.” Utformningen av 5 kap. 1 § innebär att ett tillgängliggörande av prov i strid med 5 kap. 2-16 §§ också står i strid med 5 kap. 1 §. Biobanksprovet har då nämligen inte tillgängliggjorts under de förutsättningar som anges i kapitlet. Om samtliga lagrum i femte kapitlet ska omfattas av straffansvaret, är hänvisningen till resterande paragrafer i 8 kap. 1 § första stycket 6 överflödiga. Det räcker då med en hänvisning till 5 kap. 1 §. Om det i stället bara är ett fåtal lagrum i femte kapitlet som ska omfattas av straffansvaret, bör hänvisningen till 5 kap. 1 § första stycket tas bort.

Användning av prover vid utredning av brott

Utredaren har föreslagit att det ska införas en bestämmelse i rättegångsbalken som innebär att biobanksprover inte får tas i beslag för utredning av brott (s. 72 i utredningens författningsförslag). En liknande reglering föreslogs av

Biobanksutredningen i *En ny biobankslag* (SOU 2010:81). Vid remitteringen av det förslaget var det ett flertal remissinstanser som ansåg att frågan borde utredas vidare eller att prover som samlas in som bevismaterial i en brottsutredning borde omfattas av lagens ändamål.

Det är mycket viktigt att man i en rättsstat som Sverige skapar goda möjligheter för brottsutredande myndigheter att utreda brott på ett bra och effektivt sätt. Det här aktuella förslaget går i motsatt riktning. Det förhållandet att prover från biobanker hittills inte har aktualiserats i så många brottsutredningar utesluter dessutom inte att sådana prover kan bli användbara framöver. Tingsrätten avstyrker därför utredningens förslag om införande av ett s.k. beslagsförbud, och anser att frågorna bör utredas vidare. Ett alternativ kan vara att införa en reglering som medger beslag av biobanksprover vid misstanke om mer allvarlig brottslighet, bl.a. allvarliga sexualbrott eller våldsbrott. Mycket talar också för att en framtida reglering på detta område bör tas in i speciallagstiftning och inte i rättegångsbalken.

I handläggningen av detta ärende har deltagit chefsrådmannen Dag Cohen, rådmännen Lars Olsson och Nathalie Dahlén, och tingsnotarien Sanna Nilsson, den sistnämnda referent.

Som ovan

Dag Cohen

Sanna Nilsson